SERBAREA NAȚIONALĂ DE LA PUTNA

15/27 AUGUST 1871

(Documente)

Editura MIRTON Timișoara, 1996

SERBAREA NAȚIONALĂ DE LA PUTNA

15/27 AUGUST – 1871
(DOCUMENTE)

Această lucrare apare sub
egida ***Uniunii Românilor Bucovinenii***

ISBN 973-578-154-9

SERBAREA NAȚIONALĂ DE LA PUTNA

15/27 AUGUST – 1871
(DOCUMENTE)

Ediție şi prefață de NICOLAE CÂRLAN

UNIUNEA ROMÂNILOR BUCOVINEI

Editura **MIRTON** Timişoara

SERBAREA NAȚIONALĂ DE LA PUTNA

15/27 AUGUST – 1871
(DOCUMENTE)

Ediție și prefață de NICOLAE CĂRLAN

Academia Română
Asociația Transmanche
Uniunea Românilor Sucevițeni

UNIUNEA ROMÂNILOR SUCEVIȚENI

Editura MIRTON Timișoara
ISBN 973-575-679-0

PREFAȚĂ

Dintre toți cei care şi-au adus în mod decisiv obolul în organizarea şi derularea Serbării Naționale de la Putna, din memoriabila zi de 15/27 august 1871, în conștiința posterității s-a impus, cu pregnanță de efigie, în primul rând, figura lui Mihai Eminescu. Poetul, tânăr student extraordinar la Universitatea din Viena a îmbrățişat cu o fervoare de nestăvilit inițiativa care fusese deja lansată înainte de momentul descinderii sale la studii. La baza ei va fi fost ideea unui congres al studenților români de pretutindeni, care-i anima de mai multă vreme pe studenții români de la Viena. În "Gazeta Transilvaniei", după congresul ratat de la Putna, se precizează că "germenele unei asemenea întrunirii generale se aruncă încă din 1868 şi locul destinat era munții Carpați, anume Sinaia" **(v. Centenarul Societății Academice Literare "România Jună" din Viena, 1871-1971**, de pr. Prof. dr. Gheorghe Moisescu, Viena, Editura Coloniei Române din Austria, 1971, p. 48). Ulterior, sămânța aruncată într-o brazdă fertilă a odrăslit, contribuind hotorâtor şi la unirea celor două societăți studenți (Societatea Literar-Ştiințifică a Românilor din Viena şi Societatea Literar-Socială România) într-una singură: România Jună, din moment ce întru organizarea unei astfel de serbări se alesese un comitet provizoriu cu reprezentanți din ambele societăți, care, lucrând împreună, produceau proba cea mai convingătoare în privința conjugării armonioase a eforturilor pe un teren de acțiune comun. În apelul lansat de acest comitet, semnat de Petru Pitei (preşedinte), Gabriel Băleanu (secretar) şi Emil Cozub (în numele membrilor), făcându-se referiri la necesitatea adunării studenților "din toate unghiurile spre a ne cunoaşte unii pre alții, a ne uni în cuget şi simțiri, a ne conțelege despre interesele noastre comune, pentru care suntem şi existăm, pentru progres şi cultură națională", se spune: "Această necesitate a născut încă de mult ideea de o

întrunire a românilor din toate părțile într-o serbare națională. Dar bărbații noştri de activitate sunt împovărați de greutățile intereselor naționale ardente şi mai cu seamă sub împrejurările politice de astăzi nici că se poate cere de la ei ca să ia inițiative şi să îngrijească astfel de întrunire". În acest apel este menționat şi "locul eminament istoric", unde urma să se petreacă serbarea: "mormântul lui Ştefan cel Mare în mănăstirea Putnei (Bucovina) cu ocaziunea hramului bisericesc în ziua Sântei Marii 15/27 august" (apud Teodor Balan - **Serbarea de la Putna** Cernăuți, Tipografia Mitropolitului Silvestru, 1932, p. 62-63).

În "dosarul serbării de la Putna" Eminescu apare, ca secretar, prima dată, în apelul Comitetului Central din Viena (ales de Societatea România Jună), din 4 martie 1870, secondându-l pe contele E. Logothetty (ca preşedinte) şi tot în aceeaşi lună semnează încă un apel, ca secretar fireşte, în care apar Nicolae Teclu (preşedinte) şi Petru Pitei (casier), pentru ca, în aprilie-mai, să semneze, împreună cu Nic. Teclu, o adresă către studenții academici din Blaj, iar după amânarea serbării pentru anul 1871 să publice cunoscuta: **Notiță asupra proiectatei întruniri la mormântul lui Ştefan cel Mare la Putna.** D. Vatamaniuc clarifică această (totuşi) sporadică apariție a lui Eminescu în cadrul nucleului organizatoric al serbării, explicând că poetul implicat într-un proces de presă pentru articolul: **Ecuilibrul**, nu semna actele destinate publicității, ca o măsură de prudență pentru cauza acțiunii, dar că, "neoficial" el este prezent în toate preparativele, îndeplinind, de facto, în permanență, prerogativele de secretar, redactând desfăşurarea pregătirilor serbării. În anul următor, Eminescu mai apare de două ori între semnatarii de documente ad-hoc: la 29 iulie/14 august, împreună cu Ion Slavici, ales între timp preşedintele Comitetului Central, şi la 3/15 august, când elaborează (singur) şi publică împreună cu Pamfil Dan scrisoarea către Dumitru Brătianu. Dar implicarea şi rolul lui Eminescu în acest eveniment crucial pentru conştiința românească sunt cu mult mai ample şi mai profunde decât o arată aceste documente, iar mărturiile lui Ion Slavici, ale lui T.V. Ştefanelli şi altele mai puțin rezonante dar nu lipsite de semnificație - precum acelea ale preotesei Eufrosina Petrescu din Crasna (v. "Făt-Frumos" anul IV, 1929, nr. 11-12) - ni-l arată

pe poet angajat în tot felul de întreprinderi pe cât de prozaice (uneori), pe atât de necesare şi utile, precum aceea de procurare (împreună cu Vasile Morariu) a făinei pentru cozonacii preparaţi la Crasna de însăşi preoteasa mai sus-menţionată.

Şi dacă iniţiativa organizării serbării n-a pornit de la Eminescu, aşa cum se acreditase, ar rămâne că ideea congresului să-i aparţină în exclusivitate. Din cele de mai sus se vede limpede că, înainte de a se gândi la o astfel de serbare naţională, junii studioşi români din Viena proiectaseră un congres la Sinaia. Şi asta, înainte de a ajunge Eminescu la Viena. Prin urmare... înseamnă aceasta oare că rolul poetului în organizarea şi desfăşurarea serbării va să apară diminuat? Nicidecum! Amprenta ideatică şi expresivă pe care a imprimat-o în substanţa mai multor documente emise de comitetul aranjator - cum i se mai zicea - stă mărturie în privinţa rolului semnificativ îndeplinit de poet şi în această împrejurare. Dincolo de tenta filosofică, de natură, între altele, să scutească demersul de caducitatea factologiei inerente unor atari documente, sunt de reţinut ideile şi caracterizările care, prin selectare din "atmosfera" vremii şi prin formularea lor memorabilă, au căpătat tăria de a rezista la dintele timpului, relevânduşi, după împrejurări, actualitatea demnă de luat în seamă. Ar fi mai întâi de relevat caracterul fundamental al serbării care, "deşi va avea un caracter religios, prin omogenitatea de naţionalitate şi limbă a celor ce vor serba-o şi prin împrejurarea că se va ţinea lângă mormântul lui Ştefan cel Mare, nimeni nu va putea opri ca ea să aibă în afară de cel religios şi un caracter naţional". Acest caracter naţional generează cu necesitate scopul serbării, conturat în focul confruntărilor de la Viena, sau, mai bine zis, descoperit în tendinţa naţională a momentului: "Serbarea trebuie să devină şi purtătoarea unei idei. Ideea unităţii morale a naţiunei noastre e ceea ce ne-a-sufleţit ca să luăm iniţiativa unei serbări în care inima va fi una a priori; în care însă cugetele se vor unifica - cugetele doamne a lucrărilor, astfel încât pe viitor lucrările noastre toate să aibă una şi aceeaşi ţintă, astfel că unificarea direcţiunii noastre spirituale să urzească de pe-acuma unitatea destinelor noastre". Aşadar, unitatea morală a naţiunii române, unificarea cugetelor, punerea de acord a ideilor şi structurarea lor

într-un complex coerent, unificare direcțiunii spirituale şi consolidarea ei reprezentau atunci (parcă numai atunci?) comandamentele majore ce se cereau conştientizate şi înfăptuite progresiv, ca o condiție sine qua non pentru ca, ulterior, la un termen ce se întrezărea dar nu putea fi încă determinat cu precizie, să se poată înfăptui şi "unitatea destinelor noastre", adică unitatea statal-politică a românilor. Ținta serbării nu o reprezenta în primul rând pietatea față de gloria trecutului, ci mai degrabă precizarea jaloanelor pentru calea celor ce urmau să se facă. De aceea, Eminescu şi precizează că "o întrunire a studenților români din toate părțile ar putea să constituie şi altceva decât numai o serbare pentru glorificarea trecutului nostru şi că, cu o ocaziune atât de favorabilă în feliul său, am putea să ne gândim şi mai serios asupra problemelor ce viitorul ni le impune cu atâta necesitate". Însăşi providența, este de părere Eminescu, girează împlinirea unui atare ideal, întrucât "şi istoria lumii cugetă - deşi încet, însă sigur şi just: istoria omenirii e desfăşurarea cugetării lui Dumnezeu".

În fine, o altă idee fundamentală emisă de Mihai Eminescu în aceste circumstanțe este aceea a latenței în timp a ideilor plămădite în "sufletul poporului" ca "rezultat al cugetării generale". În aceste condiții, misiunea unei generații este "aceea de a fi un credincios aginte al istoriei, de a purta sarcinile impuse cu necesitate de locul pe care-l ocupă în lănțuirirea timpilor". Din astfel de considerente generice derivă rolul generației din care poetul însuşi face parte şi anume "în formularea ideilor şi trebuințelor esistente ale poporului nostru, nu în crearea altora; ne vom lăsa îndreptați de cugetarea şi trebuințele poporului nostru, nu d-ale noastre proprii, recepute poate de la străini, ne vom lăsa conduşi de curentul ideilor națiunii şi nu vom pretinde rolul de a conduce noi prin ideile noastre individuale".

Prin aceste idei perene ca şi prin întregul travaliu neprecupețit, pus în slujba serbării, Eminescu se impune ca principalul actant al unuia dintre evenimentele cardinale care au marcat, în a doua jumătate a secolului trecut, consolidarea conştiinței naționale româneşti. Mai are în aceste condiții, vreo importanță faptul, de care unii fac atâta caz, că poetul nu este acela care ar fi trebuit să formuleze primul ideea serbării şi a

congresului studenţesc? Întrebarea este, firește, retorică, cum retorică rămâne şi o alta: Nu este oare o zădărnicie să căutăm un anume individ (să zicem, Iraclie Porumbescu) pe post de inițiator exclusiv şi absolut pentru un eveniment de o atare anvergură, când "inițiatorul" sălăştuieşte în sufletul poporului şi în cugetarea generală, cu alte cuvinte, în conştiința colectivă?

Dacă în amplul şi complexul scenariu al Serbării de la Putna Eminescu este unul dintre autori şi, ca să zicem astfel, actorul total, atunci A.D. Xenopol este o voce, cea mai importantă după acea a lui Eminescu, însă vocea care intră în scenă în chiar ziua destinată solemnităților propriu-zise, când rosteşte **Cuvântarea festivă.**

Este bine să notăm că pentru acest discurs a fost inițiat un concurs, că s-a constituit o comisie de triere (formată, în final, din Titu Maiorescu, Vasile Alecsandri şi Vasile Pogor), că ceilalți concurenți, citind discursul înaintat de A.D. Xenopol, pe atunci student la Berlin, şi-au retras manuscrisele, că discursurile trimise de la Bucureşti n-au intrat în concurs, sosind prea târziu, drept pentru care motiv au şi fost returnate imediat (cf. Teodor Bălan - **op. cit.**, p. 29).

Cu toate că, aşa cum s-a remarcat, cam stufoasă şi inundată de generalități, prevestindu-l nu atât pe istoricul propriu-zis cât pe filosoful istoriei A.D. Xenopol (v. Leca Morariu - **Iraclie şi Ciprian Porumbescu**, I, Bucureşti, Editura Muzicală, 1968, p. 164-165), această cuvântare festivă conține unele idei rezonante cu acelea formulate de Mihai Eminescu, ceea ce înseamnă că atmosfera în care s-a pregătit serbarea le-a împrăştiat peste tot unde se aflau studenți români. Oratorul, în vârstă de 24 de ani, îşi începe discursul ex abrupto, referindu-se direct la scopul serbării: "Scopul pentru care ne-am adunat aice nu este de a face istoricul faptelor sau zugrăvirea caracterului mărețului bărbat, care după patru sute de ani este încă destul de puternic ca să adune pe mormântul său reprezentanți din toate țările unde trăiesc români". Cu toate acestea, ca şi Mihai Eminescu, A.D. Xenopol nu va eluda câtuşi de puțin trecutul şi, mai ales, figura marelui erou, dar va preciza că "venim aice şi pentru viitorul după care năzuieşte orice suflet mai nobil al poporului nostru", viitor ale cărui linii de forță se descifrează în

complexul de fapte, gânduri şi simţăminte ale trecutului, deoarece "de vom privi bine în sufletul nostru, vom vedea cum se amestecă în acel îndepărtat trecut farmecul viitorului". Nu acelaşi lucru îl afirmase şi Mihai Eminescu, atunci când susţinea că viitorul este "continuarea, în cazul cel mai bun rectificarea trecutului", cu precizarea că funcţia de rectificare a viitorului trebuie să se exercite deja asupra prezentului "care mâne fireşte va fi pentru toţi trecut?" Iată că poetul-filosof şi istoricul-filosof, ambii aflaţi încă în devenire, emit pe aceeaşi lungime de undă, aflându-se în deplin acord. Atâta doar că Eminescu - şi formulase şi publicase cugetările puţin mai devreme, iar Xenopol cu siguranţă că le receptase fiindcă se identificau cu propriile-i gânduri pe care n-avusese, încă, prilejul să le expună. De altfel, această perspectivă de "împreunare a amintirei trecutului cu năzuinţele şi speranţele în viitor" îi permite lui A.D. Xenopol să constate că "Ştefan cel Mare încetează de a mai fi eroul unei părţi a ţărilor locuite de români şi devine un centru pentru toţi de acelaşi neam", căci, "lucrând pentru o parte din acelaşi întreg, lucra pentru întregul însuşi". Astfel, Ştefan cel Mare, ca şi ceilalţi eroi ai românilor, reprezintă o "amintire comună tuturor", iar această "amintire" se constituie într-o premisă ce determină "credinţa în un viitor comun". Iată, aşadar, în formula lui Xenopol, ţelul serbării de la Putna, ţel pe care "trebuie să avem şi inima de a-l spune în faţă lumii, fără sfială, fără încâlcire, cu deplină încredere în dreptate şi adevăr - în mersul lucrărilor lumeşti". Încrederea în destinul poporului român este nu doar o simplă afirmaţie "patriotică", ci se bizuie pe o concepţie generată de însăşi evoluţia poporului nostru, aflat în plină ascensiune pe scara istoriei: "Fiindcă noi românii încă nu ne-am desfăşurat tot cuprinsul nostru sufletesc, avem dreptul de a trăi şi a spera în viitor". Ca şi Eminescu, Xenopol aşează evoluţia "lucrurilor omeneşti" sub semnul unor legităţi inexorabile: divine la poet, naturale la istoric. Cunoscând aceste legi, precizează Xenopol, fiinţa umană este obligată să acţioneze nu împotriva lor ci în acord cu ele, dacă vrea ca desfăşurarea acestor legi să-i fie favorabilă. O întreagă silogistică, riscând să capete alură de aporie, are ca finalitate o constatare simplă şi anume: **"răul nu este atât în afara cât înlăuntrul nostru"** de unde concluzia că

"în dezbinarea din lăuntru stă slăbiciunea tuturor", urmată de îndemnul: "pe mormântul bărbatului ce a ştiut a concentra în sine toate razele de bine ale poporului să cugetăm la o apropiere a tuturor, din toate părţile, spre o împreună lucrare" menită să conducă la "unirea minţii şi a inimii", unire care, odată încheiată, o va genera, susţine A.D. Xenopol, de pe o platformă evident naiv deterministă, pe cea politică, ce "va urma numaidecât din însuşi mersul lucrurilor".

În toată demonstraţia pe care tânărul istoric o desfăşoară în faţa auditorilor, pilda gloriosului voievod rămâne un reper de neocolit, autorul pornind de la "adânca asemănare a luptei, acum şi atunci, în contra unui rău care ameninţă existenţa şi propăşirea poporului nostru". De aici, pledoaria pentru unire a eforturilor în jurul unui centru focalizator care este viitorul, de aici îndemnul de a miza cu precădere pe propriile forţe ("Să fim ceva prin lucrarea noastră şi nu numai prin ajutorul lucrărilor altora"), de a nu ne supralicita valoarea forţelor şi împlinirilor ("La cea mai mică izbândă a faptelor sau spiritului nostru, să nu ne îngâmfăm cu o neiertată zădărnicie"), în sfârşit, "să nu ne grăbim întru realizarea scopului nostru. Să nu pripim prin o lucrare nesocotită mersul împrejurărilor, pentru a nu arunca în vecinică noapte mândrul viitor ce începe a luci", ci, aidoma lui Ştefan cel Mare, să aşteptăm momentul prielnic şi să fim pregătiţi să acţionăm în cunoştinţă de cauză.

Scrutând cu atenţie textele lui Eminescu, legate de pregătirea Serbării Naţionale de la Putna, ca şi cuvântarea lui Xenopol, constatăm că nu sunt, nici pe departe, simple piese de arhivă, la care e bine să apelăm doar în momente festive, ci ele conţin o sumă de idei, gânduri, simţăminte, îndemnuri, imperative de o frapantă actualitate şi, dacă le-am folosi ca repere, cu siguranţă că am evita unele rătăciri păguboase pe drumul lung pe care-l mai avem de străbătut în istorie până la încheierea misiunii pe care ne-a hărăzit-o ziditorul lumii. Toate acestea reprezintă, desigur, o sumă de învăţături perene care vor fi izvorât din resursele tainice ale Putnei lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, spre a se întruchipa în expresie verbală prin intermediul a doi reprezentanţi de vârf ai spiritualităţii româneşti: Mihai Eminescu - poetul şi A.D. Xenopol - istoricul.

Înainte de ultimul punct, o precizare de editor: în afară de cele intitulate [**"Pentru prima oară junii români..."**] şi [**"Având comitetul de a porni..."**], toate celelalte texte eminesciene au fost colectate din M. Eminescu - **Opere**, IX, Editura Academiei Române, 1980, iar **Cuvântarea festivă** a lui A.D. Xenopol se reproduce după ediția princeps, tipărită la Iaşi, în Tipografia Societății Junimea, în anul 1871.

NICOLAE CÂRLAN

["ÎN ZIUA DE 15/27 AUGUST..."]

Viena-n 4 mart 870

Domnilor şi fraţilor,

În ziua de 15/27 august a.c., românii în genere serbează ziua Sântei Marie, vergina castă şi totuşi mama care din sânul ei a născut pe reprezintantele libertăţii, pe martirul omenimei lănţuite, pe Crist.

Această zi s-a-ntâmplat să fie patroana mănăstirei Putnei, fondată de către eroul naţiunei româneşti Ştefan cel Mare. Puternic şi înfricoşat în rezbel, el era pios şi blând în pace; căci câte răzbele, atâtea azile ale rugăciunei şi ale inimei înfrânte, atâtea mănăstiri.

Fraţilor, am proiectat a serba cu toţii ziua acelei sânte care-a conceput în sânul ei vergin tot ce lumea a visat mai mare, tot ce abnegaţiunea a legiuit mai nobil, tot ce pune pe om alături cu omul: Libertatea!

Dar acea serbare, deşi va avea caracter religios, prin omogenitatea de naţionalitate şi limbă a acelora ce vor serba-o şi prin împrejurarea că se va ţinea lângă mormântul lui Ştefan cel Mare, nimeni nu va putea opri ca ea să aibă, afară de cel religios, şi un caracter naţional. Adepţi ai bisericei creştine, fie ea de orice nuanţă, noi cu toate astea n-am încetat de-a fi români, şi de aceea vom şti ca să dezvoltăm această zi într-o serbare naţională în memoria lui Ştefan cel Mare. De sine însuşi această serbare religioasă e şi naţională, căci locaşul dumnezeiesc mănăstirea Putnei e fondată de erou şi acolo zac oasele sale sânte, apoi pentru că o serbare a creştinului e prin escelinţă o serbare românească, căci trecutul nostru nu e decât înfricoşatul coif al creştinătăţii, al civilizaţiunii.

Crist a învins cu litera de aur a adevărului şi a iubirei, Ştefan cu spada cea de flăcări a dreptului. Unul a fost libertatea, celalt apărătorul evanghelului ei. Vom depune deci o urnă de

argint pe mormântul lui Ştefan, pe mormântul creştinului pios, a românului mare.

Dar asta nu e tot. Serbarea trebuie să devină şi purtătoarea unei idei. Ideea unităţii morale a naţiunei noastre e ceea ce ne-a-nsufleţit ca să luăm iniţiativa unei serbări în care inima va fi una a priori; în care însă cugetele se vor unifica - cugetele doamne a lucrărilor, astfel încât pe viitor lucrările noastre toate să aibă una şi aceeaşi ţintă, astfel că unificarea DIRECŢIUNEI NOASTRE SPIRITUALE SĂ URZEASCĂ DE PE-ACUMA UNITATEA DESTINELOR NOASTRE. Să facem ca o cugetare, una singură, să treacă prin toate faptele, să pătrundă toată viaţa noastră naţională. Să fim conştiuţi de situaţiunea noastră faţă cu lumea, de dătoriile către ea şi către noi înşine. În trecut ni s-a impus o istorie, în viitor să ne-o facem noi.

Pentru asta trebuie să ne-ntrunim, să ne-nţelegem. Şi nu poate fi o zi mai aptă pentru această întrunire decât o serbare întru memoria eroului celui mai mare şi mai conştiut de misiunea sa. Un pelerinagiu de pietate către trecut, un congres al inteligenţelor din respect către viitor - iată în două cuvinte scopul serbărei noastre,

Dar fără concursul vostru şi al nostru al tuturor serbarea e imposibilă. De-aceea, asemenea ca noi, scumpi şi iubiţi confraţi, să formaţi un comitet ad-hoc, care să-ngrijească cum şi voi cu toţii, ori în reprezentanţie să luaţi parte la această serbare de la care părinţii noştri au dreptul de-a aştepta atât de mult.

Vă alăturăm un proiect de programă a serbărei, pentru ca citindu-l să vă esprimaţi şi voi părerea voastră, ori vro modificare ce aţi dori să se efectueze în el, căci, cum am zis, nu e decât un proiect la legiuirea căruia vom lua în consideraţiune votul junimei române academice de pretutindenea.

Primiţi, iubiţi confraţi, salutarea din inimă din partea noastră şi espresiunea credinţei firme cumcă apelul nostru va afla un răsunet viu în inimile voastre.

Preşedintele Comitetului Central
conte E. Logothetty
Secretar M. Eminescu

D [umnea]lor domnilor auditori la facultatea teologică din Blaş

Proiect de program pentru serbarea națională la mormântul lui Ştefan cel Mare la 15/27 august 1870.

1. Îndată după leturghie în ziua Sântei Marii se va decora mormântul lui Ştefan cel Mare cu cununi de flori şi cu lauri şi se vor aranja în simetrie cel puțin 70 făclii tricoloare.

2. La prânz, în trapeza mănăstirei, va ținea preşedintele comitetului arangiator o cuvântare amăsurată locului şi scopului şi va invita pe oaspeți la ceremonia sânțirei prezentului consacrativ.

3. La 5 ore după prânz se va începe ceremonia şi adică:

a. Se va depune prezentul învălit pe o masă înaintea bisericei.

b. Într-un semicerc îndărătul mesei se vor pune membrii comitetului în gală, având fiecare tricolorul național şi ținând în mână câte-o cunună de flori şi câte-o făclie. Toți ceilalți tineri vor cuprinde loc în dreapta şi în stânga mesei iar publicul va ocupa locul dinaintea şi îndărătul mesei.

c. Trei preoți în ornate vor împlini actul sânțirei.

d. Trei salbe vor anunța finirea ceremoniei bisericeşti, iar horul teologilor va cânta un imn religios.

e. Apoi se va ținea de pe tribună cuvântarea festivă, în decursul căruia se vor aprinde făcliile la mormânt.

f. După cuvântare se va înălța prezentul, în vederea publicului, de câtră trei tineri din semicerc, din care unul va citi inscripțiunea cu voce înaltă.

g. Sub sunetul clopotelor va fi dus prezentul cu pompă şi în ordinea stătorită de comitet, şi depus pe mormânt.

h. După depunere, va executa corul în biserică un imn compus anume spre acest scop.

i. La banchetul ce va urma se vor ținea din partea tinerimei toaste şi cuvântări, numai conform ordinei stătorite de comitet în conțelegere cu egumenul mănăstirei.

4. A doua zi, iertând împrejurările, se vor improviza, afară de mănăstire, un congres al studinților români academici de pretutindenea. Programul congresului îl va avea să-l stătorească comitetul arangiator al serbărei.

["Pentru prima oară junii români..."]

Viena, martie 1870

Onorab. Domnule,

Pentru prima oară junii români de la toate academiile şi universităţile române şi străine au decis a se întruni la o comună serbare românească pre pământul clasic al Bucovinei.

Acolo între murii monasteriului de la Putna zac de trei secole şi mai bine sacrele oseminte ale unui erou român, carele cu braţul său puternic a fost cel mai mare apărători al românismului în Orient şi al civilizaţiunei creştine în secolul XV. El a înfrânt incursiunile barbare, nu numai spre gloria şi fericirea naţiunei române, ci şi spre binele Europei întregi.

Ştefan cel Mare este acel brav şi mormântul lui e locul sfânt la care voiesc să alerge fiii "mamei noastre văduvite", ca să depună în numele ei tributul de recunoştinţă şi pietate ce de mult îi datoreşte; la mormântul lui Ştefan fiii naţiunei române îşi vor pleca genunchii şi vor săruta fierbinte ţărâna strămbună - "de al său curaj, virtute-şi vor aduce aminte şi ei patriotismul de acolo îl vor învăţa" - cum exclamă poetul filoromân.

O urnă antică romană de argint cu inscripţiune istorică va fi unicul dar, pre care junimea română academică îl va depune în memoria gloriosului principe pre mormântul lui în ziua Sântei-Marii, an 1870.

Tot românul va fi invitat să asiste la această serbare măreaţă "când fiii de un sânge se leagă întru sine... a nu lăsa pradă mărirea strămbună..." - fiecare bărbat al naţiunei noastre, suntem convinşi, va sprijini cu căldură iniţiativa junilor români.

Cu deplină încredere ne adresăm dară către toţi inteligenţii (intelectualii - n.T.B.) patrioţi români şi cu deosebire către D-Voastră, Domnule, şi Vă rugăm: să conlucraţi în cercul D-Voastre spre realizarea acestei idei, să daţi sprijinul moral şi material junimii române ca să poată aranja o festivitate demnă de poporul român.

Domnule! Lumea civilizată caută astăzi cu aşteptare la poporul român. Să demonstrăm lumei, că geniul poporului nostru viează, să-i arătăm, că naţiunea noastră înţelege misiunea sa în momentul când ştie să pretinească (= să răspândească - n.T.B.) şi să glorifice faptele marilor săi bărbaţi.

În numele comitetului central:

Preşedintele,	Casierul,	Secretariul,
Nic. Teclu	Petru Pitei	M. Eminescu

P.S. Contribuirile făcute pentru scopul serbării, a cumpărării urnei consacrative ş.c.l. se vor publica la timpul său. De cumva ar prisosi vreo sumă oare care, aceea se va întrebuinţa pentru scopuri naţionale binefăcătoare, după cum se va decide la faţa locului.

["RĂSPUNSUL CE NI-L FACEȚI..."]

Viena, aprilie-mai 1870

Comitetului central pentru serbarea la mormântul lui Ştefan cel Mare

Scumpe domnul(e) şi frate,

Răspunsul ce ni-l faceți în numele comitetului domniei voastre este aşa de frumos precum îl puteam aştepta numai de la junimea studioasă din oraşul unde s-a născut conştiința națională a românilor. Din început chiar nu ni era permis câtuşi de puțin de a ne îndoi cumcă ideea aceasta nu va fi aprobată şi de d-voastre.

Junimea de pe la celelalte facultăți a îmbrățişat cu căldură ideea, astfel încât sunt în fericita pozițiune de a vă putea anunța cumcă nu putem avea decât o reuşită cât se poate de bună şi de frumoasă.

Cât despre regim, el nu ne poate împiedica de loc, pentru că serbări de asemenea natură sunt permise în întregul Austriei, şi nu numai că sunt permise, ci sunt un drept esențial al vieței constituționale. Alte împregiurări iar nu mai sunt în stare de a opri cursul lucrurilor, căci ideea şi-a făcut calea în inimile oamenilor de bine.

Singurul lucru ce am de-a vă preveni e că, dacă vă simțiți în stare de-a contribui materialminte (lucru la care îndealtfel nu vă obligă niminea), ar fi bine ca colectele să le trimeteți mai curând, pentru a se putea confecționa urna de argint, care va fi cu atât mai prețioasă cu cât vom încurge mai multe mijloace din diferitele locuri. Din parte-ne vă reasigurăm că nici o piedică nu ni mai stă în calea scopului nostru, decât doar propria noastră neglijență şi nevoință.

Mulțumindu-vă din nou pentru preventoriul d-voastre răspuns, te rog, scumpe domnule, să primeşti încredințarea stimei şi afecțiunei mele.

Preşedinte,
Nic. Teclu

Secretar,
M. Eminescu

Adresa este: Nic. Teclu, Wien, Leopoldstadt: Hotel Național

Domniei Sale,
Domnului preşedinte al comitetului ad-hoc din Blaş

["Având comitetul de a porni..."]

Cernăuți, 29 iulie-11 august 1971

Având comitetul de a porni la Bucovina spre a începe pregătirile cuvenite pentru serbare, doi membri, preşedintele dl. V. Bumbacu şi d. Blesiu (?) îşi dădură demisiunea împedecați fiind parte prin împrejurări familiare, parte prin ocupațiuni cu studiul pentru examene, de a pleca împreună.

Comitetul central decise aşa dară încă de la Viena, a alege îndată cu sosirea lui în Bucovina alți membri şi de a se constitui de nou, ce se şi împlini în şedința din 1 august st.n. în Cernăuți, alegându-se fostul secretariu dl. Slavici de preşedinte, dl. M. Eminescu de secretariu, completându-se prin dl. V. Morariu; funcțiunile celorlalți membri rămaseră în vigoare. Dl. V. Bumbacu a rămas ca agintele comitetului central în Viena, dl. Blesiu în asemenea calitate purcese în Crisiana.

Fiind aşa dară comitetul formal constituit au început cu 1 august pregătirile cuvenite în Bucovina.

Comitetul se află astăzi în puseciunea plăcută de a înştiința pe onoratul public român, cumcă toate pregătirile sunt îndrumate şi speră cu 13/25 august a fi cu toate gata; nu-i remâne acum alta nimic, decât a roga pre toți aceia, ce numai sențescu adevărat româneşte, ca să înfrumusețeze serbarea cu prezența lor, căci comitetul este de convingere că numai o participare viuă poate ridica însemnătatea acestei serbări naționale.

O adunare numeroasă de români din toate provinciele române însuflețită de unul şi acelaş spirit, aceasta este podoaba, frumuseția şi sublimitatea serbării, ear nu flamurile împlântate şi arcurile de triumf.

Pentru ca participatorii la această serbare să nu rămână ca frunza pe apă pe locurile necunoscute şi pentru ca ei să afle grijea cuvenită pe o parte, pe alta ca comitetul conducătoriu să-şi poată face calcul şi să purceadă în toate lucrările sale pe baza sigură: comitetul conducătoriu a şi rogat de repetiție ori, ca toți ce

voiescu a lua parte la aceasta serbare să bine voiască a înştiinţa până la 10 august st. n. sub adresa: Pamfil Dan, jurist, în Cernăuţi pre comitet; astăzi comitetul este necesitat a lungi termenul până la 8/20 august, tot sub acea adresă cu observarea că pentru persoanele ce nu se vor fi anunţat, el se va poté îngriji numai de-i vor ierta împrejurările.

Tot odată comitetul simte îndătorire de a publica deocamdată următoarele informaţiuni: Ultima staţiune de descălecare pentru persoanele ce vor veni pe calea ferată este Hadicfalva (Bucovina); trenul soseşte aci numai o dată pe zi şi anume pe la 2 oare după amiazăzi. La această staţiune comitetul va ordina o secţiune, care are să îngrijească transportarea publicului la Putna - depărtare de cinci oare -, preţul de persoană e 1 fl. şi 1 fl. 50 cr.

Tot aici primesc oaspeţii o programă tipărită în mână, în carea va afla informaţiunile necesare mai clar şi apriat.

Serbarea se ţine în 15/27 august în ziua de Sânta Maria Mare, ziua hramului bisericii şi în 16/28 august în care se va face parastasul pentru fondatoriul bisericii; oaspeţii din depărtare vor avea să sosiască aşa dară în 14/26 august.

În Putna comitetul conducătorului îşi are biroul seu într-un loc acomodat aproape de cvartire, cătră care onoratul public va avea să se adreseze cu orice dorinţă; el se va năzui a satisface dorinţelor şi a îndestula pre onoratul public român carele a ştiut îmbrăţişa ideia şi a sprijini junimea academică cu sacrificiu în întreprinderea ei.

Comitetul conducătoriu roagă pre onoratul public român de încrederea sa, dorindu-i fericită întâlnire la mormântul lui Ştefan cel Mare.

Ioan Slavici, preşedinte — M. Eminescu, secretariu

NOTIȚĂ ASUPRA PROIECTATEI ÎNTRUNIRI LA MORMÂNTUL LUI ȘTEFAN CEL MARE LA PUTNA

Dacă privim fierberea vieței noastre publice putem vedea lesne că neliniștea perpetuă din generațiunea ce e azi la ordinea zilei și frecările ei, atât din viața politică cât și din cea spirituală, nu-și au cauza lor pe-atâta în interese personale (precum o susțin unii), ci mai mult în profunda sciziune dintre direcțiunile pe care au apucat unii pe de o parte, alții pe de alta. Adăugind pe lângă acestea un caracter cam vehement, precum e acel al rasei noastre, ne putem lesne explica de ce simple divergențe în păreri se schimbă în neâncredere și în cazuri de intențiuni subversive.

Răul cel mare nu e că o asemenea stare de lucruri esistă, ci că se perpetuă și se moștenește; și dacă generațiunea ce crește azi ar aduce cu sine o moștenire atât de tristă, nu ne îndoim că, prin o consecință nedreaptă și mereu în creștere, antitezele ar deveni mai mari și mai neîmpăcate.

Însă generațiunea ce crește are și ea datorii de împlinit, precum le are fiecare generațiune ce se înțelege pe sine însăși, și e lesne de presupus că membrii ei, îndată ce au cunoscut răul, au cugetat și la remedii contra lui.

Serbarea la mormântul lui Ștefan cel Mare, deși pornită mai mult dintr-un sentiment de pietate cătră trecutul nostru pe cât glorios, pe atâta nefericit, totuși cu vremea ideea a început a prinde un interes mai bogat decum puteam presupune din început. S-a născut conștiința că o întrunire a studenților români din toate părțile ar putea să constituie și altceva decât numai o serbare pentru glorificarea trecutului nostru și că, cu o ocaziune atât de favorabilă în feliul său, am putea să ne gândim mai serios asupra problemelor ce viitorul ne le impune cu atâta necesitate. Viitorul însă e continuarea, în cazul cel mai bun rectificarea trecutului. Ca el să fie o simplă continuare a trecutului, cu toate

calitățile acestuia, a fost o idee ce trebuia esclusă a priori. Pentru o rectificare a greşalelor şi lipselor prezentului, care mâne fireşte va fi pentru toți trecut.

Însă unul din cele mai mari defecte ale prezentului e tocmai starea de lucruri ce am caracterizat-o în liniile prime ale acestei notițe, şi trebuința cea mai mare ni s-a părut nouă că ar fi **o singură direcțiune a spiritului** pentru generațiunea ce creşte.

Rezumându-ne, putem spune că, dacă esteriorul acestei festivități are să fie de un caracter istoric şi religios, interiorul ei - dacă junimea va fi dispusă pentru aceasta - are să cuprindă germenii unei dezvoltări organice, pe care spiritele bune o vroiesc din toată inima.

Ca lucrarea noastră în viitor să constituie un singur organism, normal şi fără abatere, e, se-nțelege de sine, un ideal a cărui împlinire nu e decât problematică; însă puținul bine ce ar putea rezulta dintr-o încercare de a organiza viața viitorului însemnează totuşi mai mult decât nici o încercare spre aceasta.

Asta-i espunerea scurtă a scopului serbărei de la Putna.

Credeam însă că n-ar fi neinteresantă o analizare a motivelor ce-au cauzat amânarea ei.

Prin războiul de față, la care participează cu spiritul toată lumea civilizată, s-a creat un curent al zilei care înăduşă orice mişcare de un caracter mai pacific. Dacă serbarea se ținea în anul acesta, nu-i rămânea decât alegerea între două consecințe egal de rele. Sau că curentul zilei îi imprima, fără voie, o nuanță politică pe care n-o are şi nici intenționează de-a o avea, şi astfeli am fi dat naştere la zgomote şi păreri cu totul neidentice cu scopul şi ființa ei, ba poate că în cazul cel mai rău realizarea ei ar fi fost oprită prin măsuri guvernamentale; sau, dacă lumea ar fi fost priceput-o bine, fiind însă în contradicțiune cu curentul zilei, nimene nu s-ar fi interesat de ea şi-ar fi trecut nebăgată în samă şi fără de-a lăsa vreo urmă morală, precum s-au mai întâmplat şi cu alte serbări de natura acesteia. Iată rălele între care trebuia să aleagă; - şi de aceea Comitetul pentru serbare a găsit de bine a o amâna pe anul viitor, când spiritele vor fi mai liniştite şi participarea neoprită de nici un feli de considerațiune.

15 septembrie 1870

DOMNULUI DUMITRU BRĂTIANU

Stimate domnule,

Prin articolul d-voastră publicat în no. din 23 iuliu a.c. al jurnalului **Românul** ați împrumutat serbării de la Putna acea strălucire pe care prestigiul unui nume ş-a unei inteligințe însemnate i-o dă unei fapte neînsemnate chiar.

Dacă însă serbarea s-ar întâmpla într-adevăr ca să aibă acea însemnătate istorică pe care i-o doriți d-voastră, dacă ea ar trebui să însemne piatra de hotar ce desparte pe planul istoriei un trecut nefericit de un viitor frumos, atunci trebuie să constatăm tocmai noi, aranjatorii serbării, cumcă meritul acesta, eroismul acestei idei, nu ni se cuvine nouă. Dacă o generațiune poate avea un merit, e acela de a fi un credincios aginte al istoriei, de a purta sarcinile impuse cu necesitate de locul pe care-l ocupă în lănțuirea timpilor. Şi istoria lumii cugetă - deşi încet, însă sigur şi just: istoria omenirii e desfăşurarea cugetării lui Dumnezeu. Numai esperesiunea esterioară, numai formularea cugetării ş-a faptei constituiesc meritul individului ori al generațiunii, ideea internă a amândurora e latentă în timp, e rezultatul unui lanț întreg de cauze, rezultatul ce atârnă mult mai puțin de voința celor prezinți decât de a celor trecuți.

Cum la zidirea piramidelor, acelor piedici contra pasurilor vremii, fundamentale cele largi şi întinse purtau deja în ele intențiunea unei ziditi monumentale care e menită d-a ajunge la o culme, astfel în viața unui popor murea generațiunilor trecute, cari pun fundamentul, conține deja în ea ideea întregului. Este ascuns în fiecare secol din viața unui popor complesul de cugetări cari formează idealul lui, cum în sâmburele de ghindă e cuprinsă ideea stejarului întreg. Şi oare oamenii cei mari ai României nu-i vedem urmărind cu toții, cu mai multă ori mai puțină claritate, un vis al lor de aur, în esință acelaşi la toți şi în toți timpii? Crepusculul unui trecut apus aruncă prin întunericul

secolelor razele lui cele mai frumoase şi noi, agiņții unei lumi viitoare, nu suntem decât reflesul său.

De aceea, dacă serbarea întru memoria lui Ştefan va avea însemnătate, aceea va fi o dovadă mai mult cumcă a fost cuprinsă în sufletul poporului românesc şi s-a realizat pentru că a trebuit să se realizeze; dacă însă va trece neînsemnată, atunci va fi o dovadă cumcă a fost espresiunea unor voințe individuale necrescute din sâmburele ideilor prezintului. E o axiomă a istoriei că tot ce e bine e un rezultat al cugetării generale şi tot ce e rău e productul celei individuale. De aceea meritul nostru va consista numai în formularea ideilor şi trebuințelor esistente ale poporului, nu în crearea altora; ne vom lăsa îndreptați de cugetarea şi trebuințele poporului nostru, nu d-ale noastre proprii, recepute poate de la străini, ne vom lăsa conduşi de curentul ideilor națiunii şi nu vom pretinde rolul de a conduce noi prin ideile noastre individuale.

Prin numele şi inteligența d-voastră ați aruncat asupră-ne razele cele mai curate ale generațiunii căreia îi aparțineți; de aceea primiți mulțămita noastră - nu pentru noi, a cărora nu-i ideea, nici condițiunile de realizare - ci pentru sfințenia cauzei, a cărei flamură o urmăm cu toții şi a căreia un moment e şi serbarea aceasta.

3/15 august 1871

CUVÂNTARE FESTIVĂ
ROSTITĂ LA SERBAREA NAȚIONALĂ PE MORMÂNTUL LUI ŞTEFAN CEL MARE Î N 15/27 AUGUST 1871

Onorată adunare,

Scopul pentru care ne-am adunat aice nu este de a face istoricul faptelor sau zugrăvirea caracterului măreţului bărbat, care după patru sute de ani este încă destul de puternic ca s-adune pe mormântul său reprezentanţi din toate ţările unde trăiesc români. Faptele lui sunt păstrate, mai bine decât în cărţile ce pomenesc de ele, în cel mai mândru din izvoarele amintirii, în sufletul poporului însuşi, învălite în o comoară de nesfârşită poezie. Tot astfel se înalţă în amintirea noastră şi inima lui curăţată de greşelile întâmplătoare ale vieţii omeneşti, şi înţeleasă de pornirea sufletească a poporului întreg în ceea ce era întradevăr. Nici pentru faptele nici pentru caracterul lui nu am avea deci, la urma urmelor, decât a rezice ceea ce ştie orice român, că acest suflet ales cu dreptul a dobândit de la poporul său mândra denumire de "mare şi bun". În această judecată, rostită de un neam întreg în decurs de secoli, stă dreapta măsură a mărimei lui Ştefan; şi chiar cercetarea cea mai lămurită a istoriei nu va putea decât să întărească ceea ce poporul a cuvântat.

Dar să nu credem, onorată adunare, că numai trecutul ne atrage aice; că numai atâta voim noi, a ne împrospăta amintirea, apropiindu-ne de lăcaşurile unde mai văzute urme pare a fi lăsat eroul de la Războieni, unde piatra ce acopere moaştele lui loveşte încă privirile noastre. Nu! venim aice şi pentru viitorul după care năzuieşte orice suflet mai nobil al poporului nostru. Venim aice pentru a suge puterea ce susţine în lupta pentru bine şi adevăr, puterea ce izvorăşte pe la mormintele oamenilor mari... Cu patru sute de ani aruncăm noi gândurile şi simţirile noastre înapoi şi totuşi, de vom privi bine în sufletul nostru, vom

vedea cum se amestecă în acel îndepărtat trecut farmecul viitorului; cum fiece faptă a lui Ştefan cel Mare e cu atâta mai măreaţă, cu cât noi astăzi putem să ne-o amintim împreună pe mormântul lui, cu cât simţim că în această împreună amintire stă sâmburele unor puteri de viaţă ce pot să ne întărească în propăşirea pe calea dreptului şi a adevărului care susţin şi înalţă pe popoare.

În astă împreunare a amintirei trecutului cu năzuinţele şi speranţele în viitor, figura lui Ştefan cel Mare încetează de a fi **eroul unei părţi a ţărilor locuite de români şi devine un centru pentru toţi de acelaşi neam.** Apărând Moldova de asupririle duşmanilor, el apăra o parte din poporul nostru; el împlini aice aceea ce alţi bărbaţi mari împliniră aiurea. Marginile politice i se opriră de a înrâuri de-a dreptul asupra întregului popor; dar fiecare din ei, lucrând pentru o parte din acelaşi întreg, lucra pentru întregul însuşi. Să oprim deci, când cătăm la bărbaţii cei însemnaţi ai trecutului nostru, privirile noastre pe sfera în care ei au trebuit să-şi mărginească lucrarea lor; să nu vedem în ei cauze de mândrie sau de gelozie pentru o parte sau alta din poporul nostru, ci să-i privim pe toţi ca pe un bine obştesc al neamului întreg, căci ei cu toţii tot de un gând au fost pătrunşi: apărarea şi nălţarea poporului român în sfera în care ei trăiau. Astăzi marginile despărţitoare au început a cădea şi astăzi, în speranţa viitorului, **toţi** românii sunt datori să depună semnul de amintire şi de recunoştinţă pe mormântul **fiecăruia** din eroii lor. Învingători sau martiri în luptele ce au luptat, ei au cu toţii dreptul la recunoştinţa neamului întreg, pentru că prin braţul lor şi, mai mult încă, prin puternica amintire implantată în sufletul poporului, ei au lăsat un izvor de virtute din care cu toţii au dreptul să se întărească pentru viitor. Oamenii cei mari ai unui popor nu sunt ai cercului în care ei fură siliţi, să-şi mărginească lucrarea; ei sunt ai neamului întreg, pe cât răsună aceeaşi limbă, pe cât se ăntâlnesc aceleaşi obiceiuri, pe cât se întinde legătura mai strânsă pusă de fire între sufletele omeneşti. Ba ei trec chiar peste cercul poporului lor şi devin binele întregii omeniri.

Pe mormântul lui Ştefan cel Mare, pe astă amintire comună tuturor, venim noi deci astăzi, cu credinţa în un viitor comun. Acest ţel de care atârnă tot lanţul speranţelor noastre, trebuie să avem şi inima de a-l spune în faţa lumii, fără sfială, fără încâlcire, cu deplină încredere în dreptate şi adevăr - în mersul lucrurilor lumeşti. Căci fire-ar oare cu putinţă ca acest

popor, ce atâta a luptat, apoi atât a suferit, astăzi, când îşi ia avântul pe calea propăşirii, să fie strivit la pasul cel dintâi? De am fi fost noi meniţi numai a opri cu piepturile noastre năvălirile barbarilor şi ale mahomedanilor, ne-am fi şters de pe faţa pământului odată cu încetarea acelor năvăliri ca fiinţe ce ne-am fi fost împlinit menirea. Dar nu a fost astfel; ci, după o lungă noapte şi grele schingiuiri, perit-au şi întunericul şi stafiile lui, şi noi iarăşi am revenit la viaţă cu o putere nouă şi plină de încredere în lungul viitor. Avem acea putere, avem acea încredere în lungul viitor. Avem acea putere, avem acea încredere, pentru că sufletul acestei părţi a omenirii ce se numeşte poporul român încă nu şi-a revărsat în lume comoara cuprinsului său sufletesc. În adâncul lui se mişcă noi armonii în sfera frumosului, noi descoperiri în aceea a adevărului, noi tipuri de caractere ce trebuie să iasă la lumină, să rămână în amintirea omenirii. În acea fierbere interioară ale cărei urmări stau încă ascunse în sânul viitorului, stă dreptul nostru la trai, îndreptăţirea speranţelor ce ne încântă. Căci asta e legea cea mare a naturii, care domneşte atât în neamurile de plante şi vieţuitoare cât şi în neamurile omeneşti: că fiecare are drept la trai şi dezvelire, cât timp nu a desfăşurat toată puterea de întindere cu care e înzestrat de vecinicul izvor al naturii. Odată însă ce aceasta s-a împlinit, atunci trebuie să se stingă pentru totdeauna, lăsând locul liber pentru alte fiinţe. **Fiindcă noi românii încă nu am desfăşurat tot cuprinsul nostru sufletesc, avem dreptul de a trăi şi putem spera în viitor.**

Dar să nu credem că această lege ne asigură atât de puternic un viitor de propăşire încât fără de nici o muncă, fără de nici o silinţă am putea ajunge la el. Nu doară că **împlinirea însăşi** a legilor mersului omenirii ar atârna de voinţa oamenilor; căci precum e cu neputinţă ca să se zdruncine mersul corpurilor cereşti, tot aşa este de cu neputinţă ca să se zdruncine ar atârna de voinţa oamenilor; căci precum e cu neputinţă ca să se zdruncine mersul corpurilor cereşti, tot aşa este de cu neputinţă a se clătina măcar câtuşi de puţin acela al lucrurilor omeneşti. Dar între dezvelirea naturii şi aceea a omenirii este următoarea mare deosebire: că pe când legile naturii se împlinesc orbiş şi fără de alegere, deci totdeauna **cu acelaşi efect şi în acelaşi fel,** acelea ale omenirii se împlinesc prin mijlocirea omului însuşi, care are puterea de a lucra **după ele** sau în contra lor. Când el lucrează după cerinţele legilor omenirii, atuncea **împlinirea lor**

se face sub forma binelui, a fericirii, a propăşirii; când el lucrează în contra lor, atunci **împlinirea aceloraşi legi se face sub forma răului** a nenorocirii, a decăderii. Libertatea omenească nu hotărăşte nimica asupra împlinirii însăşi a legilor; aceasta merge de sine înainte şi nestrămutat: libertatea omului este însă marea putere care hotorăşte asupra modului împlinirii acelor legi neclintite ca izvor de viaţă mândră sau de moarte schingiuitoare. Poporul deci ce vrea să propăşească - cât timp are încă putere de trai - va trebui cu mintea lui să caute a pătrunde în înşirarea lucrurilor şi să recunoască cum trebuie el să făptuiască pentru a sta în armonie cu legile omenirii. El va trebui să-şi pună toată silinţa pentru împlinirea celor ce va fi recunoscut a fi de trebuinţă. Agerimea minţii şi tăria inimii sunt condiţiile neapărate ale vieţii mai depline. **Ştiinţa şi puterea morală sunt stâlpii fericirii popoarelor.** Acestea fiind bunuri ce omul, poporul, poate a şi le agonisi, urmează că **de la el atârnă** ca să intre în adevăr pe calea propăşirii şi să-şi câştige recunoştinţa omenirii, precum tot de la el atârnă ca rămânând în neştiinţă şi aruncându-se în neorânduială şi desfrânare să se ucidă pe sine însuşi. Pentru noi românii - care începem abia a ne dezvolta - calea spre bine e cu atât mai uşoară cu cât ştiinţa izvorăşte atât de mănos din lucrarea omenirii întregi trecute şi a celei contemporane ce ne înconjoară; iar puterea morală stă atât de mândră în multe părţi ale istoriei noastre, străluceşte în suflete atât de măreţe ca acelea ale unui Ştefan, Mihai sau Horia şi în sufletele tuturor acelor ce se bătură să ne apropiem de ambele acele bunuri pentru a simţi în sufletele noastre înrâurirea lor cea binefecătoare.

Oricine simte deci în sine un cuget ce năzuieşte mai presus decât spre trebuinţele zilnice, poate dar să se bucure astăzi întradevăr de gândirea ce ne-a adunat aici; căci, în întoarcerea aceasta înspre trecut, în simţământul ce ne împinge a încorda inimile noastre pe mormântul unui bărbat ce luptă o viaţă întreagă pentru poporul său şi tăriei căruia sufleteşti datorim noi astăzi în mare parte existenţa noastră însăşi, în astă întoarcere, zic, se arată o creştere a puterii morale în sufletul nostru, o mai mare năzuinţă spre bine şi adevăr, o mai mare ură contra răului şi a minciunii! Oricare din cei ce de aproape sau de departe vor simţi răsunetul ce amintirea veacului de atunci va produce în suflet lovindu-se de starea de astăzi, se va vedea mai înălţat în cugetul său, va voi mai mult şi va lucra mai mult. Tot acel ce va

simți în sine o agerime mai mare a spiritului, o tărie mai mare a inimii, îşi va aduce aminte că, prin muncă neobosită şi jertfiri spre binele obştesc e dator să se facă vrednic de părtinirea cu care firea l-a înzestrat.

Căci să fim drepți, onorată adunare! Nu tot poporul lucrează deodată spre propăşirea sa. Este în el o parte activă, în mâinile căreia stau ursitele poporului întreg. Ea-l duce spre propăşire sau decădere, după elementul ce predomneşte în dânsa, cel bun sau cel rău, în luptă totdeauna, în luptă neîmpăcată ca lumina cu întunericul. Către apusul vieții unui popor predomneşte elementul rău ce se îndeseşte necontenit ca umbra în înserare, semn că se apropie moartea mormântului. Dar şi la zori nu e lumina fără amestec. De la început până la sfârşit, datoria elementului bun este de a lupta în contra răului. Prin silințele sale, prin esemplul cugetului şi a faptei curate, prin îndreptarea celor ce nu ştiu sau nu vreau, pe calea binelui şi adevărului, elementul bun introduce viața în sânul poporului, o înalță până la culmea ei, şi chiar în timpul decăderii, prin o luptă necurmată, aruncă raze de strălucire asupra nopții ce se coboară. Dacă partea mai aleasă a națiunii rămâne în nelucrare, atunci aceasta urmează în întuneric o cale necunoscută, pradă tuturor elementelor rele ce pot să-şi ieie zborul în mijlocul nopții; atunci se lățeşte crima de care e cotropită fapta frumoasă ce fuge şi s-ascunde; linguşirea ce caută câştig din orbirea celor linguşiți şi înaintea căreia puterea de a susține privirea adevărului slăbeşte din ce în ce; îmgâmfarea asupra propriilor merite şi lauda cu meritele altora, căreia urmează lenevirea de a mai lucra şi care împreună ucid silința de a recunoaşte starea adevărată în care te afli şi iubirea de muncă prin care poți scăpa de ea... Astfel se târâie atunci un popor în o umbră îndoielnică un timp oarecare, până la ivirea unor zori noi sau, ce e mai sigur, până la stingerea lui. **Deci împlinirea legii naturii, că un popor are putință de a trăi şi a se dezvolta până ce a revărsat în lume tot cuprinsul său sufletesc, atârnă de condiția neapărată a luptei necurmate a elementului bun în contra celui rău.**

Sufletelor nobile şi înțelepte ale românilor din toate țările le este dar impusă greaua dar frumoasa sarcină de a mijloci acuma şi a realiza în viitor ultimul țel al speranțelor noastre. Pentru aceasta, însă, **o înțelegere** şi o lucrare comună a elementului bun este condiția neapărată a reuşitei. Nu mulțimea puterilor, ci îndreptarea lor spre acelaşi țel şi opinierea lor împreună

hotărăşte mărimea izbânzilor. Cu cât elementul bun se întăreşte mai mult prin strânsa legătură şi lucrarea împreună a celor ce-l înfăţişează, cu atâta puterea celui rău slăbeşte, cu atâta orânduiala şi prăbuşirea înlăuntrul ţării, neatârnarea ei în afară este mai asigurată. Cu cât, din contra, elementul bun se răsleţeşte şi se desface de o laltă, cu atâta **puterea** lui se micşorează, ori cât ar creşte **numărul** acelora în a căror suflet este sădit; cu cât se lăţeşte răul, minciuna, desfrânarea, cu atâta predomnesc în lăuntrul patimile şi iubirea de sine, iară în afară siguranţa şi respectarea ţării slăbesc din ce în ce. Să nu credem vreodată că un popor, când se coboară în cumpăna lumii, nu poartă el însuşi vina acelei coborâri. Totdeauna un popor ce slăbeşte în afară arată că e slab înlăuntrul său; un popor ce se stinge de pe faţa lumii, arată că a fost mort înlăuntrul său.

Ferice sunt timpurile în care elementul cel bun al unui popor găseşte un centru, un suflet mare, în jurul căruia cu toţii se adună şi cu Oţii lucrează, duşi de un gând, o simţire comună spre binele şi înălţarea patriei! Atunci puterea creşte înmiit, atunci o ţară mică, o mână de oameni fac fapte ce răsună departe de locul unde s-au petrecut. Atunci se văd lucruri ce par neînţelese în timpurile mai slabe. Astfel, astăzi cădem în minunare dinaintea faptelor de viteaz ale lui Ştefan cel Mare, şi pentru ce oare? - pentru că astăzi simţim prea bine că astfel de fapte ar fi cu neputinţă; şi iarăşi pentru ce aceasta? Oare nu suntem tot atâta, ba poate mai numeroşi decât în timpul lui Ştefan cel Mare? oare nu sunt şi astăzi bărbaţi ce-şi iubesc ţara şi toate le-ar jertfi spre fericirea ei?... Sunt elemente bune, onorată adunare, şi în mare câtime, dar ele stau răzleţite, nu lucrează împreună şi, deşi tind spre acelaşi ţel, spre înălţarea neamului şi fericirea lui, nefiind unite prin împreună înţelegere, aruncă adeseori unele asupra altora grozava acuzare de trădător de ţară! Nu este un centru care să le unească, un ochi fermecător care să le insufle în inimă dorinţa şi puterea de a lucra împreună, un ochi ca acele ce aprindea în războaie sufletele viteze ale ostaşilor români.

Dar astăzi, cu toate turburările timpurilor, nu e atâta vorbă de războaie şi de lupte sângeroase; **răul nu este atât în afară cât înlăuntrul nostru** şi în contra acestuia este de luptat. Nu voiesc a vă zugrăvi această stare a noastră din lăuntru în toate părţile unde trăiesc români nici aceea a legăturilor dintre românii din toate aceste părţi împreună. Oricine însă ştie că ea este departe de a fi astfel precum ar cere-o ideea propăşirei noastre

spune unul şi acelaşi viitor. **În dezbinarea din lăuntru stă slăbiciunea tuturor;** în această nearmonie a inimilor şi spiritelor stă rădăcina mai adâncă a relelor ce ne bântuie, a pericolelor ce ne ameninţă. De aceea, pe mormântul bărbatului ce a ştiut a concentra în sine toate razele de bine ale poporului său, să cugetăm la o apropiere a tuturor din toate părţile spre o împreună lucrare. Toţi cei mai buni să caute a avea credinţe, speranţe şi năzuinţe comune şi să caute a se-nţelege asupra mijloacelor prin care s-ar putea aduce realizarea acestora în viitor. Aceste credinţe şi principii comune să caute cu toţii a le răspândi cât se poate mai mult, pentru ca fiecare român ce are o inimă, ce simte legătura adâncă pusă de natură între inima sa şi inima celui de acelaşi neam, între soarta sa şi pământul în care sunt sădite amintirile strămbunilor şi speranţele copiilor săi, să ştie că are ceva de aşteptat de la sudoarea frunţii sale, că are un bine mai mare de apărat decât interesul traiului său însuşi.

Lăsaţi marginile măiestrite ce şirul istoriei le-a ridicat între noi! Istoria le va desface cu încetul, precum a şi început şi să nu grăbim nimica în astă privinţă. Deşi unirea politică este ţelul ultim al oricărui neam şi singurul mijloc de a dezveli tot cuprinsul sufletesc al său, **să nu credem niciodată că aci este totul şi mai cu seamă nu că aci e începutul.** Unirea oamenisăr, dacă e să fie cu trai, trebuie să se facă întâi prin gând şi inimă, apoi, după ce astfel de înţelegere va fi aruncat adânci rădăcini în sufletul celor ce vor să-şi unească şi alte interese, să păşească şi la aceasta. Unirea politică este şi o unire de interese de toate zilele, o unire a acelor sfere unde mai uşor se jigneşte omul de aproapele său. Deci starea îmbucătită cu care ne aflăm este într-un înţeles priincioasă. Să lucrăm cu toţii împreună la răspândirea aceloraşi credinţe şi speranţe, să legăm românul din Ardeal cu cela de lângă Prut prin cuget şi simţire şi să lăsăm mersul istoriei apropierea tuturor intereselor. Când tot românul va tinde spre un ţel, când unirea minţii şi a inimii va fi încheiată, atunci acea politică va urma numaidecât din însuşi mersul lucrurilor!

Aceasta deci să fie gândirea ce să ne lege împreună aice pe mormântul lui Ştefan cel Mare: **Că toţi românii care simt în sine un suflet mai osebit, o inimă mai nobilă, fie ei din orice sferă, fie ei din orice ţară, să lucreze neobosit, fiecare în parte şi cu toţii împreună, spre aflarea şi răspândirea mijloacelor care vor putea să înlesnească înrădăcinarea**

credinţelor, năzuinţelor şi speranţelor noastre comune în unul şi acelaşi viitor şi să asigure împlinirea acelui viitor însuşi.

Aceasta să fie ideea cea mai presus de orice interese, de orice deosebire în gândire şi simţire. Câştigând astfel un mijloc puternic de înţelegere, să căutăm a întinde această înţelegere din ce în ce mai mult între sufletele noastre, de la principiul acela mare, rădăcina vieţii însăşi, până la ramurile, frunzele şi florile ei, restrângând deosebirile între gândiri, simţiri şi năzuinţe numai la atâta pe cât e de nevoie pentru însăşi propăşirea unui popor. Această idee deci să nu rămână numai ca o amintire în sufletele noastre, ci, despărţiţi de aice, să rămână ca o legătură adâncă ce îndată să ne împingă spre o lucrare comună. Să cercetăm mijloacele prin care s-ar putea aduce la împlinire întruniri periodice ale românilor de pretutindene, dacă nu din toate clasele societăţii, cel puţin ale tinerimei studioase. Să nu încetăm de a dezbate prin grai şi scrisoare, fără patimă personală, ci numai cu ţinta spre adevăr, toate întrebările cele mai însemnate ale vieţii noastre sociale, politice, economice, pentru a se putea ajunge cu timpul la un adevăr asupra lor. Să ne silim cu toţii întrucât e cu putinţă şi să ne înţelegem asupra mijloacelor, pentru cultivarea ţăranului - temelia naţiunii - pentru ca elementul bun, atât de mănos răspândit în el, să poată ieşi la lumină şi întrebuinţa puterile spiritului şi ale inimii în folosul poporului întreg, iar nu numai în acela al micii sfere a satului în care s-a născut. Să căutăm de înălţarea şi întinderea teatrului naţional care este până acuma în mare parte mai mult un institut de înjosire decât de înălţare morală şi, chiar aşa precum e, restrâns numai pentru o mică parte din poporul întreg... Dar aceste numai spre amintire, căci destul ar fi a ne îndepărta de aice cu conştiinţa clară a ideii ce ne-a adunat. Ea este destul de mare şi de frumoasă pentru a împlea sufletele noastre şi mijloacele pentru împlinirea ei sunt tocmai roadele ce aşteptăm să le producă. Cu toate acestea, onorată adunare, nu ne putem despărţi de pe mormântul marelui bărbat fără a cere de la amintirea lui o învăţătură, o povăţuire pentru lupta ce avem de luptat, căci este o asemănare ascunsă dar adâncă între starea de atunci şi aceea în care ne aflăm, între lupta ce luptă Ştefan cel Mare şi aceea pe care trebuie să o lupte astăzi partea cea bună a poporului român! Era şi atunci, ca şi acuma, o mare mişcare spre neatârnarea şi înaintarea poporului; erau şi atunci pericole cumplite, din iăuntru

şi din afară, ce ameninţau aceste scumpe bunuri. Iată pentru ce, în bucuria nespusă ce împle sufletele noastre, totuşi simţim trecând o umbră de durere, precum trecea prin sufletul marelui viteaz când, întorcându-se învingător din lupte, ştia că-i în ajunul unor noi bătălii! Iată pentru ce ne adunăm noi astăzi pe mormântul lui Ştefan cel Mare; căci este o pornire a sufletului nostru care, înţelegând asemănarea stării de astăzi cu starea de atunci, ne împinge a întări legăturile naturii pe mormântul acelui bărbat ce fu mai puternic decât ameninţările timpului său. Dar pe timpul lui Ştefan elementul cel bun predomina în lăuntrul ţării, căci acesta era unit în jurul unui centru, astfel că putea menţine în lăuntrul ţării unitatea şi că lupta se concentra în contra răului din afară. Astăzi răul e mai mult în lăuntrul nostru, din cauză că elementul bun rămâne răzleţit, nefiind un suflet mare în jurul căruia să se concentreze totul ce este mai ales în naţiunea noastră. Totuşi s-avem speranţă, fraţilor români! Dacă elementul bun se uneşte în jurul unei idei, dacă puterile de viaţă aleargă la întrunire pe mormântul eroilor naţiunii spre a lucra cu un gând, cu o inimă spre binele obştesc, atunci să nu ne temem! Predominarea binelui şi a adevărului va urma în curând lucrării întrunite a elementului bun şi o stare mai liniştită, mai regulată şi mai puternică a interiorului ne va mijloci în curând respectarea în afară a naţiunii române şi propăşirea ei spre unul şi acelaşi viitor. Dacă nu este eroul viu în fruntea noastră, este ideea pentru care s-a luptat. Ea este un soare vecinic arzător pentru oglinzile curate ce pot a-l răsfrânge

Ştefan cel Mare avea mai mult a se lupta contra pericolelor din afară. Arma sa era fierul; puterea sa - virtutea inimii şi braţul neobosit, victoriile sale erau repurtate cu sângele bravilor români. Timpul de astăzi a schimbat totul - şi răul şi lupta în contra lui. Noi avem să ne luptăm mai mult contra dezbinării, neînţelegerii interioare; arma noastră este pana şi graiul; puterea noastră - virtutea inimii, nu mai puţin trebuincioasă decât pe câmpul de război, şi spiritul neobosit; victoriile noastre se vor urma în tăcere, în sfera cea ascunsă a gândurilor omeneşti. Dar cu toată această deosebire, rămâne **adânca asemănare a luptei, acuma şi atunci, în contra unui rău care ameninţă existenţa şi propăşirea poporului nostru.** Adevărurile fundamentale însă rămân aceleaşi pentru toate timpurile, întrucât se reproduc în împrejurări asemănătoare. Când o putere mai mică luptă pentru bine în contra unui mare rău, atunci aceleaşi adevăruri vor trebui

aplicate pentru a reuşi, fie lupta pe câmpul de război sau în câmpurile minţilor. Ştefan ce Mare a reuşit în lupta sa, pentru că geniul său a pătruns mijloacele adevărate ce putea să-l ducă la o bună izbândă. Mijloacele noastre vor fi deosebite; caracterul lor însă va trebui să fie în totul acelaşi, dacă voim să încununăm şi noi cu glorie şi reuşită lupta ce vom lupta.

Ştefan cel Mare ajunse la ţelul său prin neatârnarea sa de alţii şi încrederea în propriile sale puteri, prin conţtiinţa lămurită a stării în care se afla, în fine, prin lucrarea adânc mediată şi totdeauna măsurată după îndemnul împrejurărilor.

Când Ştefan cel Mare îşi apăra ţara, el îşi punea speranţa mai înainte de toate în propriile sale puteri, căci în curând se încredinţase cât de puţin tare e acela ce-şi sprijină viaţa pe puterea şi ajutorurile altora. Acest caracter de neatârnare să-l introducem în spiritul nostru. Să fim ceva prin lucrarea noastră şi nu numai prin ajutorul lucrărilor altora. Să nu aşteptăm pururea lucrări gata de la alte popoare; să nu introducem în poporul nostru, pentru a mulţămi trebuinţele lui, aşezăminte străine ieşite din munca şi osteneala altor popoare; să nu traducem vecinic cele de nevoie pentru întinderea şi adâncirea cunoştinţelor noastre, ci să căutăm a scoate din creierii noştri înşuşi cele de trebuinţă pentru propăşirea poporului, precum scotea Ştefan cel Mare din muşchii poporului român însuşi puterea pentru apărarea lui. Şi dacă uneori trebuie împrumutat ajutorul străin, cum altfel nici că se poate, atunci iarăşi să facem ca Ştefan cel Mare, mulţămindu-ne cu cinci mii de secui, când noi înşine luptăm în număr de patruzeci de mii. Astfel, întărind puterea spiritului şi a inimii noastre prin însăşi a noastră osteneală, vom câştiga tot atât de sigur lupta în contra elementelor contrare propăşirii noastre, precum câştiga Ştefan bătăliile sale asupra duşmanilor din afară.

A doua condiţie neapărată a reuşitei este ca să nu ne înşelăm asupra stării în care ne aflăm. Să nu ne orbim noi înşine prin linguşiri şi înălţări peste aceea ce suntem în adevăr. Când Ştefan cel Mare îşi scăpa poporul întreg prin vitezele sale lupte, când întregul popor înălţa rugi fierbinţi către cer pentru măritul voievod, acesta, departe de a se mândri de propriile fapte, petrecea după obiceiul timpului de atunci zile întregi în post şi rugăciuni şi nu se orbea asupra primejdiilor ce-l aşteptau şi, de acolo înainte, asupra muncii ce avea încă de muncit pentru a ajunge la ţelul său. Să facem asemenea astăzi şi noi în felul

nostru... La cea mai mică izbândă a faptelor sau spiritului nostru, să nu ne îngâmfăm cu o neiertată zădărnicie; să înțelegem totdeauna unde ne aflăm, cât am lucrat, cât avem de lucrat pentru a ajunge la scopul dorit şi a merita de a fi trecuți cu sensul recunoştinței în analele lucrurilor omeneşti.

În fine, şi aceasta răsună din depărtare peste ruinele secolilor trecuți ca o sfătuire trimisă poporului său iubit de înțelepciunea lui Ştefan cel Mare, să nu ne grăbim întru realizarea scopului nostru. Să nu pripim prin o lucrare nesocotită mersul împrejurărilor, pentru a nu arunca în vecinică noapte mândrul viitor ce începe a luci. Să lăsăm pe cât se poate timpului şi împrejurărilor a lucra pentru noi în astă privință, iară noi să ne silim a fi gata prin puterea şi înălțarea din lăuntru a primi ceva ce viitorul ascunde în sânul său. Viața întreagă a lui Ştefan cel Mare şi testamentul său politic conțin această învățătură. Niciodată Ştefan cel Mare nu se arunca orbiş în luptă, ci totdeauna aştepta ca timpul şi împrejurările să asigure rezultatul lovirii care atunci urma ca un fulger. Niciodată el nu se îndoi a sacrifica un bine mai mic pentru apărarea bunurilor celor mari ale onoarei şi existenței poporului său. Lucrarea înceată în interiorul poporului, concentrarea elementului bun, luminarea părții pasive a națiunii noastre, înțelegerea asupra mijloacelor de propăşire, asupra mijloacelor de îndepărtare a dezbinărilor ce ne sfâşie, a relelor materiale şi morale ce se lățesc molipsitoare în lăuntrul nostru - **iată lucrarea ce este menită a aşeza temeliile pe care timpul va ridica viitoarea Românie;** lucrarea înceată dară nesfărâmată, ca aceea a polipilor ce ridică insule din sânul oceanului pe care apoi viața îşi aşterne covorul său, iar nu ca aceea a furtunilor mării ce înalță într-o clipă cumpliții munți de spumă ca iarăşi să-i cufunde în latul ocean!

Deci, fraților români! Să avem speranță în viitorul nostru şi să lucrăm întru împlinirea lui. Să lucrăm împreună la unirea spiritului şi a inimii tuturor celor de acelaşi neam, la îndepărtarea relelor ce ne sfâşie în lăuntrul nostru. Să fim cu iubire pentru dreptate şi adevăr, să avem puterea de a le aduce la împlinire şi să luptăm fără-ncetare contra răului şi a minciunii; să fim neatârnați în cugetul şi spiritul nostru şi să nu ne mândrim de rezultatele dobândite, ci să tindem necontenit a le mări şi a le întinde; în fine, să nu grăbim, periclitându-l, un viitor ce va fi sigura urmare şi răsplată a unei munci neobosite pentru bine şi adevăr.....

Iară tu umbră măreață a lui Ştefan cel Mare, coboară-te în sufletul poporului tău şi cu puterea ta de fier încoardă-i voința spre împlinirea acelor datorii pe care natura le impune oricărui popor ce năzuieşte către nemurire!

A.D. XENOPOL

POSTFAȚĂ

În data de 15/27 august 1871 a avut loc, la Putna, o foarte importantă întrunire a tinerimii române academice, şi nu numai, la inițiativa unor tinere personalități, aflate în plină formare şi afirmare, care s-au dovedit, mai apoi, prin creația lor, a reprezenta şi vârfuri ale unei generații de aur a spiritualității româneşti (M. Eminescu, I. Slavici, A.D. Xenopol).

Dacă prilejul invocat oficial era legat de împlinirea a 400 de ani de la sfințirea (târnosirea) mănăstirii Putna (la 1869), cu hramul de Sf. Maria Mare, care adăposteşte osemintele marelui domnitor Ştefan cel Mare, devenit recent şi "cel Sfânt", motivul real, specificat cât se poate de clar în documentele pregătitoare ale întrunirii, era acela de a folosi, ca un foarte bun prilej, această aniversare pentru a trezi conştiința națională a românilor din toate teritoriile româneşti.

Amânarea cu doi ani (la 1871) a acestei întruniri, față de data aniversării, a fost motivată de faptul că împrejurările internaționale din perioada aniversării nu erau de natură a permite o concentrare maximă a atenției asupra problemei naționale a românilor.

Aflate sub suzeranitatea sau chiar în componența a trei imperii (otoman, rus şi austriac) teritoriile româneşti ce aveau să alcătuiască, la 1 Decembrie 1918, România Mare se găseau în situația în care, reuşindu-se unificarea celor două principate (Moldova şi Țara Românească), la 24 februarie 1859, sub domnitorul A.I. Cuza, se spera şi realipirea celorlalte la acest început de stat românesc.

Este meritul deosebit al tinerimii studenteşti de atunci şi a liderilor acelei generații de a conştientiza că era necesară în acest scop o amplă acțiune de redeşteptare națională şi de canalizare a întregii energii a românilor de pretutindeni pentru îndeplinirea acestui ideal, iar Sărbătoarea națională de la Putna,

sub patronajul spiritual al marelui domnitor, putea oferi prilejul declanşării ei.

"Unirea în cuget şi simţiri" - reprezenta expresia fericită a sintezei întregii ideologii legată de problema naţională a românilor, ca o primă şi necesară etapă spre înfăptuirea marelui ideal naţional: unificarea tuturor teritoriilor româneşti într-un singur stat.

Acest eveniment va avea o importanţă perpetuă, nu numai pentru trecutul naţiunii române, dar şi pentru prezent şi, mai ales, pentru viitor, deoarece oferă un exemplu de concepţie şi aplicare a unei strategii, pe termen lung, pentru îndeplinirea unui ideal naţional, sub forma unui model de acţiune conceput şi aplicat de tânăra generaţie.

Acest model este cu atât mai actual cu cât a pus pregnant în evidenţă şi principalul obstacol ce trebuia învins (dezbinarea internă) pentru a întări cea mai puternică forţă a unei naţiuni: unitatea spirituală.

La şapte ani de la Revoluţia din Decembrie 1989, eveniment în care, din nou, poporul român a reuşit, printr-o excepţională mobilizare şi unitate spirituală, să răstoarne blestemul unui regim de dictatură înjositoare, datorită aceleaşi dezbinări interne, cauzată, în principal, de înşelarea speranţelor de către o guvernare incompetentă şi ipocrită, naţiunea română, admirată de întreaga lume pentru modul eroic prin care s-a eliberat de dictatură, a ajuns în deplorabila situaţie de a-şi vedea irosit aproape întregul capital de simpatie şi credibilitate internaţională.

Din acest motiv s-au ratat şi câteva ocazii deosebit de favorabile de a reîntregi teritoriul naţional şi suntem chiar în pericol de a se renunţa oficial la idealul reîntregirii, obiectiv fundamental, ce ar trebui conştientizat permanent.

Într-un astfel de context, considerăm, ca şi înaintaşii noştri, că este absolut necesară, ca o pavăză, redeşteptarea conştiinţei naţionale, trebuind înfăptuită, mai întâi, ca şi la 1871, unificarea spirituală, prin conştientizarea obiectivului către care trebuie să ne îndreptăm, pentru a ne putea defini apoi strategia optimă, modul ei de aplicare şi a aştepta, astfel pregătiţi, ajutorul lui Dumnezeu şi o conjunctură favorabilă în care să ne putem valorifica şansa.

De aceea, Uniunea Românilor Bucovineni va cinsti aniversarea, în 1996, a 125 de ani de la marea Sărbătoare națională de la Putna, de la 1871,organizând un simpozion cu tema: "Bucovina - piatră de hotar în destinul României" şi punând la dispoziția generațiilor actuale, prin prezentul volum, documentele ce stau mărturie, în fața istoriei, cu privire la organizarea şi desfăşurarea unei ample acțiuni, menită a canaliza energiile unui popor în vederea înfăptuirii unor obiective fundamentale ale devenirii sale istorice.

LORIN FORTUNA
Preşedinte al Uniunii Românilor Bucovineni

CUPRINS

Prefață 5

MIHAI EMINESCU

["În ziua de 15/27 august..."] 13

[Pentru prima oară junii români..."] 17

["Răspunsul ce ni-l faceți..."] 19

["Având comitetul de a porni..."] 21

Notiță asupra proiectatei întruniri la mormântul lui Ştefan cel Mare la Putna 23

Domnului Dumitru Brătianu 25

A.D. XENOPOL

Cuvântarea festivă rostită la Serbarea Națională pe mormântul lui Ştefan cel Mare în 15/27 august 1871 27

Postfață 39

Imprimeria MIRTON Timişoara
Str. Samuil Micu nr. 7
Telefon: 20.89.24

"Dacă o generațiune poate avea un merit, e acela de a fi un credincios aginte al istoriei, de a purta sarcinile impuse cu necesitate de locul pe care-l ocupă în lănțuirea timpilor. Și istoria lumii cugetă – deși încet, însă sigur și just: istoria omenirii e desfășurarea gândirii lui Dumnezeu. Numai espresiunea esterioară, numai formularea cugetării ș-a faptei constituiesc meritul individului ori al generațiunii, ideea internă a amândurora e latentă în timp, e rezultatul unui lanț întreg de cauze, rezultat ce atârnă mult mai puțin de voința celor prezenți decât de a celor trecuți".

MIHAI EMINESCU

"Lucrarea înceată în interiorul poporului, concentrarea elementului bun, luminarea părții pasive a națiunii noastre, înțelegerea asupra mijloacelor de propășire, asupra mijloacelor de îndepărtare a dezbinărilor ce ne sfâșie, a relelor materiale și morale ce se lățesc molipsitoare în lăuntrul nostru – iată lucrarea ce este menită a așeza temeliile pe care timpul va ridica viitoarea Românie".

A.D. XENOPOL

I.S.B.N. 973-578-154-9